

**«6D020800- «Археология және этнология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған
Бахтыбаев Мәла Маратовичтың «Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің Қазақстандағы қызметі»
тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің**

СЫН-ШКІРІ

р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	<p>1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:</p> <p>1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі);</p> <p>2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы)</p> <p>3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)</p>	<p>Бахтыбаев Мәла Маратовичтің «Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің Қазақстандағы қызметі» атты диссертациялық жұмыс ғылымның даму бағыттарына және «Мәдени мұра», «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру», «Ұлы даланың жеті қыры», «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» мемлекеттік бағдарламалардың бағыттарына сәйкес келеді.</p> <p>Диссертациялық жұмыс археология саласындағы алғашқы жергілікті қоғамдық өлкетану ұйымы ретінде Оңтүстік Қазақстан өңірлерінде зерттеу жұмыстарын жүргізген – Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің Қазақстан археологиясына қосқан үлесіне арналады.</p> <p>3) М.М.Бахтыбаевтың диссертациясы Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғарғы ғылыми-теникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының 8-бағыты «Білім мен ғылым саласындағы зерттеулер» басым бағытына сәйкес келеді.</p>
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Диссертациялық жұмыс ғылымға елеулі үлес қосады және оның маңыздылығы ашылған: - 1895-1917 жж. аралығында Археология әуесқойлары Түркістан

			<p>үйірмесі Қазақстанның оңтүстік өңірлерінде атқарған археологиялық ізденіс жұмыстарының тарихын зерделеген алғашқы еңбек болып табылады.</p> <p>- Отандық тарих ғылымында алғаш рет үйірме мүшелерінің барлық еңбектері сараланып, Қазақстанның тарихи-мәдени мұрасына қатысты еңбектер іріктеліп алынған. Үйірме мүшелерінің мақалалар атауы белгілі болғанымен, іс жүзінде мақаладағы деректер көпшілікке белгісіз болған, бұрын жарияланбаған жаңа деректер, суреттер, ескерткіштердің жоспарлары ғылыми айналымға енгізілген;</p> <p>- Үйірме мүшелері ашқан ескерткіштерді қорғау, сақтау мәселесі бүгінгі таңда қалай іске асырылып жатқанына ғылыми-практикалық баға берілді.</p>
3.	Өзі жазу принципі	<p>Өзі жазу деңгейі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған 	Бахтыбаев Мэлс Маратовичтің диссертациялық жұмысты өзі жазу деңгейі жоғары. Ғылыми әдебиеттер мен мұрағаттық құжаттар сараланып, талданып берілген.
4.	Ішкі бірлік принципі	<p>4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген. 	<p>Диссертация өзектілігінің негіздемесі негізделген. Оларға тоқталсақ:</p> <p>Біріншіден, Қазақстанның аймақтарында жүргізілген археологиялық ізденістерге тек археолог, тарихшы мамандардың емес, сонымен қатар, қоғамдағы көпшілік те қызығушылық білдіріп отырғандығы зерттеу жұмысының өзектілігі болып табылады. Себебі, бұл көп аспектті қамтиды, оның ішінде – тарихи және ұлттық сананың қалыптасу мәселесі, тарихи-мәдени мұраны сақтау, қорғау, көне ескерткіштерде пәнаралық зерттеулер жүргізу және нәтижелерін насихаттау.</p> <p>Екіншіден, қазіргі таңда отандық археология ғылымының зерттелу тарихында жергілікті қоғамдық археологиялық ұйымдардың атқарған жұмыстарына мән беру мәселесін көтерген.</p> <p>Үшіншіден, қазіргі таңда Қазақстан археологиясының өткен кезеңдердегі даму этаптарын, оның ішінде Қазан төңкерісіне дейінгі кезеңін зерттеу маңыздылығы қарастырылған. Сонымен қатар, үйірме мүшелері атқарған ізденістері археологиялық</p>

		ескерткіштерді зерттеудегі көптеген сұрақтарға жауап беретін дереккөзі болып табылады.
	<p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) айқындайды; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды 	<p>Диссертациялық жұмыс мазмұны мен оның тақырыбын толығымен ашады. Диссертация кіріспеден, үш тараудан, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен және 17 қосымшадан тұрады. Барлық тараулар бір-бірімен логикалық тұрғыда байланыса, тақырыптың мақсаты мен міндеттерін ашады. Ғылыми нәтижелері мен жасалған тұжырымдары, зерттеудің ғылыми мазмұнын айқындау сәйкестігімен сипатталады.</p>
	<p>4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сәйкес келеді; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді 	<p>Диссертация мақсаты мен міндеттері тақырыбына сәйкес келеді. Мақсаты – Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің Оңтүстік Қазақстан өңірлерінде атқарған археологиялық зерттеу жұмыстарының негізгі бағыттарын, оның нәтижелерін және үйірменің қызметі жайлы қорытынды жасап, Қазақстан археология ғылымының қалыптасуы мен дамуына қосқан үлесін көрсету.</p> <p>Жұмыстың міндеттері:</p> <ul style="list-style-type: none"> - үйірме құрылғанға дейінгі Оңтүстік Қазақстан өңірлерінде орналасқан археологиялық ескерткіштерінде жүргізілген зерттеулерді анықтап зерделеу; - үйірменің құрылуының алғышарттарын анықтап, оның рөлін, мақсаты мен міндеттерін сипаттау; - үйірме қызметіне байласты мұрағат материалдарын жинақтап, ғылыми айналымға енгізу; - үйірме мүшелерінің еңбектерін сараптай отырып, Қазақстанның тарихи-мәдени ескерткіштеріне қатысты деректерді іріктеп алу; - үйірме мүшелері жүргізген зерттеулерін кезеңі мен аймағына қарай бөліп қарастырып, үйірме мүшелерінің қосқан үлесін көрсету; - Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің атқарған археологиялық ізденістерінің бағыттарын анықтап, пысықтау; - үйірме мүшелері көтерген мәселелердің күнімізге дейін маңыздылығы мен өзектілігін жоғалтпағандығын көрсету; - үйірме мүшелері ашқан ескерткіштерде Кеңес дәуірі мен Тәуелсіздік алғаннан кейінгі жылдарда атқарылған зерттеулерге тоқталу;

			- үйірме мүшелерінің Қазақстан археология ғылымының қалыптасуына қосқан үлесін сараптау.
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан; 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ	Диссертациялық зерттеу жұмысының тараулары мен құрылысы бір-бірімен толық байланысқан. Әрбір тараумен мен тармақшаларының қорытындылары үндеседі. 17 қосымшада тақырыпқа сәйкес ауқымды деректер берілген. Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің Оңтүстік Қазақстан өңірлерінде атқарған археологиялық зерттеу жұмыстарының негізгі бағыттарын, оның нәтижелерін және үйірменің қызметі жайлы қорытындыдары бөлімдерге сәйкес қамтылған.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар; 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген	Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған. Жарияланған және архив деректері бойында сыни талдау жасаған. Зерттеу жұмысына Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің атқарған ізденіс жұмыстарының нәтижесінде жарық көрген – «Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесі мүшелерінің отырыстары мен баяндамаларының хаттамалары» атты жинақта Қазақстандағы ескерткіштерге арналған ғылыми мақала мен баяндамалар, Қазақстан және Өзбекстан Республикасының Орталық мемлекеттік мұрағатында сақталған іс-құжаттар мен үйірме мүшелері туралы жарық көрген мақалалар арқау болады.
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; 2) <u>жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</u> 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Диссертация жұмысының ғылыми нәтижелері мен қағидаттары жаңа болып табылады. Зерттеу жұмысы 1895-1917 жж. аралығында Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесі Қазақстанның оңтүстік өңірлерінде атқарған археологиялық ізденіс жұмыстарының тарихын зерделеген алғашқы еңбек болып табылады. Оңтүстік Қазақстан өңірінің археологиялық ескерткіштердің зерттелу тарихы мәселесі күнімізге дейін кешенді түрде зерттелмеген. Зерттеу жұмысында алғаш рет үйірме қызметінің негізгі бағыттары айқындалып, сипатталған.
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);	Диссертацияның қорытындыларын жаңа деп айтуға болады. Диссертациялық жұмыста қарастырылған Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің Қазақстанның оңтүстік өңірлеріндегі атқарған қызметін саралап, талдау жүргізілген. Көтерген мәселе бойынша жүргізілген тарихнамалық шолу және дерек көздерді

		3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	саралау үйірме мүшелерінің жүргізген ізденістердің бағыттарын, көтерген мәселелерін кеңінен түсінуге және атқарған жұмыстарын жаңаша қарастыруға мүмкіндік берген.
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Диссертациялық жұмыс «6D020800 – Археология және этнология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған және гуманитарлық бағыт бойынша әзірленгендіктен, техникалық, технологиялық, басқару шешімдерін талқылауды мақсат етпейді.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	Диссертациялық жұмыста көрсетілген барлық қорытындылары ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) жоқ 7.3 Жаңа ма? 1) ия; 2) жоқ 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) кең 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия;	Зерттеу жұмысын жазу барысында ғылыми мәселені қоя білген. 1-қағидат бойынша диссертациялық жұмыста Түркістан үйірмесі құрылғанға дейінгі Оңтүстік Қазақстан өңірлерінде ізденіс жұмыстарының нәтижелері зерделенген. 1856-1895 ж. аралығында Оңтүстік Қазақстан өңірлерінде ғылымға белгісіз болып келген 97 археологиялық ескерткіш зерттелген. Осы зерттеулердің ішінде В.В.Бартольдтың ортағасырлық жазба деректерге сүйене отырып Талас жазығында орналасқан қалалар жайлы деректерді келтірген және бірінші болып Исфиджаб пен Тараз аралығында орналасқан қалалардың баламалау мәселесін көтерген. 7.1. Қорғауға ұсынылған тұжырымдар ғылыми негізделген. 7.2. Тривиалды емес. 7.3. Қағидаттар жаңа. 7.4. Қолданылу деңгейі кең. 2-қағидат бойынша Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің құрылуы тарихын сараптай келе, Ташкент қаласында жергілікті өлкетану үйірменің құрылуының алғышарттары болғандығы айтылған.

		<p>2) жоқ</p>	<p>7.1. Қорғауға ұсынылған тұжырымдар ғылыми негізделген. 7.2. Тривиалды емес. 7.3. Қағидаттар жаңа. 7.4. Қолданылу деңгейі кең.</p> <p>3-қағидат Археология әуесқойлары Түркістан үйрмесіне қатысты мұрағат деректері жинақталып, талданған. Н.П.Остроумов пен Түркістан генерал-губернатор канцеляриясы, Императорлық археология комиссиясы және Халыққа білім беру министрлігі арасында үйірме Жарғысын бекіту туралы хаттарын сараптай келе, Н.П. Остроумовтың Археология әуесқойлары Түркістан үйрмесін бастапқыда Императорлық археология комиссиясының жергілікті бөлімі ретінде ашылуын көздегені белгілі болғанды анықталған.</p> <p>7.1. Қорғауға ұсынылған тұжырымдар ғылыми негізделген. 7.2. Тривиалды емес. 7.3. Қағидаттар жаңа. 7.4. Қолданылу деңгейі кең.</p> <p>4-қағидат бойынша «Археология әуесқойлары Түркістан үйрмесі мүшелерінің отырыстары мен баяндамаларының хаттамалары» атты жинақтарда жарияланған үйірме мүшелерінің еңбектері зерделенген. 1896-1917 жылдар аралығында 21 рет жинақ болып баспадан шыққан «Хаттамаларда» жарияланған 279 мақала мен баяндамалардың 116-сы Қазақстанның тарихи-мәдени ескерткіштеріне арналған еңбектер екендігі айқындалған.</p> <p>7.1. Қорғауға ұсынылған тұжырымдар ғылыми негізделген. 7.2. Тривиалды емес. 7.3. Қағидаттар жаңа. 7.4. Қолданылу деңгейі кең.</p> <p>5-қағидат бойынша Археология әуесқойлары Түркістан үйрмесінің 1895-1917 жылдар аралығында атқарған ізденістерін зерделей келе, үйірменің 26 мүшесі Жетісу мен Сырдария облыстарында зерттеу жұмыстарын жүргізгендігі және әр зерттеушінің ескерткіштерді зерттеудегі қосқан үлесі анықталған.</p>
--	--	---------------	---

			<p>7.1. Қорғауға ұсынылған тұжырымдар ғылыми негізделген. 7.2. Тривиалды емес. 7.3. Қағидаттар жаңа. 7.4. Қолданылу деңгейі кең.</p> <p>6-қағидаты Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің мүшелері тек ескерткіштерді іздестіріп, есепке алу және сипаттап жазуымен ғана шектелмей, жазба деректерді пайдалана отырып аймақтың тарихын, ашқан ескерткіштерді басқа өңірдегі ескерткіштермен салыстыра отырып зерделеу, қазба жұмыстарын жүргізу, ескерткіштерге байланысты аңыз-әңгімелер, жергілікті тұрғындар арасынан мәлімет жинау, керуен жолдардың бағыттары мен ескерткіштерді жазба деректерінде кездесетін қалалармен баламалау мәселесі бойынша зерттеулер жүргізген, сонымен бірге, тарихи-топографиясын зерттей отырып ашылған ескерткіштердің орналасу қартасын жасап, олардың жоспарлары, сызбалары алынғандығы анықталған.</p> <p>7.1. Қорғауға ұсынылған тұжырымдар ғылыми негізделген. 7.2. Тривиалды емес. 7.3. Қағидаттар жаңа. 7.4. Қолданылу деңгейі кең.</p> <p>7-қағидат Үйірме мүшелері ізденіс жүргізген сәулет өңірі ескерткіштерде Кеңес дәуірі мен Тәуелсіздік алғаннан кейінгі жылдарда атқарылған зерттеулері зерделеніп, талдау жасалған.</p> <p>7.1. Қорғауға ұсынылған тұжырымдар ғылыми негізделген. 7.2. Тривиалды емес. 7.3. Қағидаттар жаңа. 7.4. Қолданылу деңгейі кең.</p> <p>8-қағидат Үйірме тарапынан зерттелген ескерткіштер бойынша қорғау, сақтау мәселесі бүгінгі таңда қалай іске асырылып жатқанына ғылыми-практикалық баға берілген.</p> <p>7.1. Қорғауға ұсынылған тұжырымдар ғылыми негізделген. 7.2. Тривиалды емес.</p>
--	--	--	--

			<p>7.3. Қағидаттар жаңа. 7.4. Қолданылу деңгейі кең.</p> <p>9-қағидат бойынша Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесі 1895-1917 жж. аралығында Қазақстанның оңтүстік өңірлерінде жүргізген ізденіс жұмыстары барысында 324 ескерткіш ашып, олар жайлы құнды деректер қалдыруы Қазақстан археология ғылымына қосқан сүбелі үлесін көрсеткен. Үйірменің атқарған ізденістері ауқымды және ескерткіштердің зерттелуін жаңа деңгейге көтерген деген баға берген.</p> <p>7.1. Қорғауға ұсынылған тұжырымдар ғылыми негізделген. 7.2. Тривиалды емес. 7.3. Қағидаттар жаңа. 7.4. Қолданылу деңгейі кең. 7.5 Автор зерттеу жұмысын мақалаларында дәлелдеген. Диссертациялық жұмыстың тақырыбына сәйкес 24 ғылыми мақала жарық көрген. Солардың ішінде докторантурада оқу барысында 12 мақала, оның 6 мақала ҚР Ғылым және жоғарғы білім министрлігінің Ғылым және жоғарғы білім саласында сапаны қамтамасыз ету комитеті тарапынан ұсынылған басылымдарда, 1 мақала Scopus базасына енген журналда, 5 мақала халықаралық ғылыми конференция материалдарының жинақтарында жарияланды және 1 ұжымдық монография шыққан.</p>
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) ия; 2) жоқ	<p>Диссертация дайындау барысында әдістеменің таңдауы негізделген немесе әдіснама нақты жазылған.</p> <p>Зерттеу жұмысының әдіснамалық негізі ретінде деректанулық, нақты-тарихилық, тарихи-салыстыру, тарихи-археологиялық зерттеулердің дәстүрлі әдістері қолданылған. Зерттеудің әдіснамалық негізін тарихылық пен ғылыми объективтілік принциптері құраған. Біріншісі, дереккөздердің барлық түрін интерпретациялау кезінде тарихи контексті ескерген, сонымен қатар, зерттеу пәнін ХІХ ғ. соңы мен ХХ ғ. басы аралығында археология ғылымында орын алған процестер мен құбылыстарға байланысты қарастыруға мүмкіндік береді. Ал, ғылыми объективтілік принципі қарастырылатын материалдарға</p>

			деректанулық пен тарихнамалық талдау жүргізілген.
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) ия; 2) жоқ	Диссертациялық зерттеу жұмысы Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесі Қазақстанның оңтүстік өңірлерінде атқарған археологиялық ізденіс жұмыстарының тарихына арналғандықтан, тақырыптың спецификалық ерекшелігіне сай компьютерлік технологиялар қолданылмаған.
		8.2 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия; 2) жоқ	Иә, теориялық тұжырымдар зерттеулермен дәлелденген және расталған.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған	Пайдаланылған әдебиеттер тізімінде диссертациялық жұмыстың маңызды мәліметтерін растайтын РҒА ММТИ Мұрағаты, Ә.Х.Марғұлан атындағы Археология институтының Мұрағаты құжаттары, диссертациялық жұмыстар, арнайы тақырыптық зерттеулер, ТМД елдерінің ғалымдарының зерттеулері, мерзімді баспасөздер секілді көптеген сенімді деректер мен тиісті ғылыми әдебиеттер қарастырылған.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі 326 библиографиялық сипаттамадан тұрады. Тақырыпқа сай мұрағат материалдары, диссертациялық жұмыстар, отандық және шетелдік ғылыми мақалалар тізімі ұсынылған.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) ия; 2) жоқ	Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесі құрылғанға дейінгі кезеңде Қазақстанның оңтүстік өңірлеріндегі жүргізілген ізденістерді саралап талдаудың нәтижесінде, Қазақстанның оңтүстік өңірлерінің

			<p>археологиялық ескерткіштерінің зерттелу тарихын XVIII ғ. басынан бастап Қазан төңкерісіне дейінгі зерттеулерге жан-жақты тоқталған.</p> <p>Диссертациялық зерттеудің барысында пайдаланылған теориялық-методологиялық ұстанымдары мен принциптері келешекте басқа да зерттеу жұмыстарында пайдалануға болады.</p>
		<p>9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары:</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жоқ</p>	<p>Зерттеу жұмыста тұжырымдалған негізгі қорытындыларды жоғары оқу орындарында Қазақстан археологиясы бойынша оқу бағдарламаларына теориялық, практикалық толықтырулар енгізе алады, сонымен қатар, тарих мамандығы бойынша таңдау пәні ретінде дәрістер жүргізуге болады және семинар сабақтарында пайдалануға болады.</p> <p>Болашақ ізденушілер осы мәселелер бойынша өздерінің тарихнамалық зерттеулерінде пайдалануға болады. Сонымен қатар, зерттеуде келтірілген мәліметтер мен жасалған тұжырымдарды XIX ғ. екінші жартысы – XX ғ. бірінші ширегі аралығындағы Қазақстан археологиясына қатысты ғылыми еңбектер мен оқу құралдарын жазу барысында қолдануы, өлкетану музейлерінің тақырыптық-экспозициялық жоспарларын дайындау барысында пайдалануы мүмкін.</p>
		<p>9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады. Мысалы, Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің құрылу тарихы жайлы деректерді, мұрағат материалдарын саралап талдаудың нәтижесінде бірнеше қорытынды, ұсыныстар жасалған. Үйірменің құрылу алғышарттары ретінде, біріншіден, үйірменің белгіленген бір әкімшілік-территориялық аймақта ізденіс жұмыстарын атқаруы. Екіншіден, 1870 жылдардан бастап орталықта орналасқан ғылыми ұйымдардың өз бөлімдерін Қазақ жерінде, оның ішінде Ташкент қаласында да аша бастауы үйірменің құрылуына түрткі болды. Үшіншіден, XIX ғ. екінші жартысында Ресейдің ғылыми мекемелері Қазақстан мен Орталық Азия өңірлерінде орналасқан ескерткіштерді зерттеу мақсатында ұйымдастырылған экспедициялар жұмыстарына жергілікті шенеуніктер, мұғалімдер тартылып, солардың арасынан уақыт өте әуесқой өлкетанушылар тобы бой көтеріп, уақыт өте келе жергілікті әуесқой</p>

			өлкетанушылардың бірігіп, археологиялық үйірмесінің құрылуына өз үлесін косты. Диссертация Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің құрылу тарихы жайлы деректерді, мұрағат материалдарын саралап талдаудың этижесінде дайындалған толыққанды зерттеу жұмысы болып табылады.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Академиялық жазу сапасы жоғары деп бағалауға болады және диссертация бөлімдері мен қорытындылар сауатты ғылыми тілде жазылған.

Қорытынды: Бахтыбаев Мэлс Маратовичтің «Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің Қазақстандағы қызметі» атты диссертациялық жұмыс тақырыбындағы диссертациясы ҚР Білім және ғылым сапасын қамтамасыз ету комитетінің талаптарына сай орындалған, толық аяқталған жұмыс және «Дәрежелер беру» қағидаларына 2-тарауында көрсетілген диссертациялық талаптарға толық сәйкес келеді. Диссертация авторына «6D020800 – Археология және этнология» мамандығы философия докторы (PhD) дәрежесін беру туралы шешімді ұсынамын.

Ресми рецензент:

Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университетінің
«Археология және этнография» ғылыми орталығының
жетекшісі, философия докторы (PhD)

Тәжекеев

Тәжекеев Әзілхан Әуезханұлы

